

**STUDENTU KĀ TOPOŠO VIESMĪLĪBAS SPECIĀLISTU
KONKURENTSPĒJA TEORIJĀ UN PRAKSĒ**
*Students' as Prospective Hospitality Specialists'
Competitiveness in Theory and Practice*

**Irēna Katane
Sandra Īriste**

Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Abstract. *The goal of higher vocational education is to provide competitive hospitality specialists, who will be part of the emerging global labor market in the context of globalization. The objective of the article is to publish results of empirical and theoretical research. The results of the theoretical research show that in the substantiation of the specialists' competitiveness are the same approaches inherent the personality's competitiveness explanation and research, namely, the competitiveness is justified as set of qualities. Significant specialists' competitiveness indicators from the professional point of view are marketability and employability. Main results of the experimental research demonstrate, students' and scientists' perceptions of issues relating to competitive personality are similar.*

Keywords: *competitiveness, employability, hospitality students as prospective specialists, marketability, personality.*

Ievads
Introduction

Pēdējos gados Eiropas tūrisma nozare globālās ekonomikas krīzes ietekmē pieredzēja būtiskas izmaiņas. Pēc straujas ekonomikas lejupslīdes 2008. gada otrajā pusē un 2009. gadā, vērojama pozitīva tendence – 2011. gadā tūristu skaits Eiropā audzis par 6%. Arī Latvijā tūrisms ir nozīmīgs eksporta ienākumu avots, kas sniedz ievērojamu pienesumu valsts iekšzemes kopproduktam. Tādēļ Ekonomikas ministrija ir izvirzījusi tūrisma kā vienu no valsts prioritārajām nozarēm (LR Ekonomikas ministrija, 2011).

Potenciālie ārvalstu un vietējie tūristi nākotnē būs prasīgāki pret tūrisma pakalpojumu kvalitāti. Tas skaidrojams ar to, ka mūsdienās tūristiem ir salīdzinoši liela ceļošanas pieredze un viņi pastāvīgi salīdzina Latvijas uzņēmumu piedāvājumu ar piedāvājumu citos ceļojuma galamērķos. Līdz ar to pakalpojumu izvēli un apmierinātības līmeni noteiks cenas atbilstība pakalpojuma kvalitātei. Lai šo kvalitāti varētu nodrošināt, nepieciešams kvalificēts, izglītots personāls (Van der Steina, 2008).

Saskaņā ar Tūrisma attīstības valsts aģentūras 2010. gadā izveidoto Latvijas tūrisma mārketinga stratēģijas 2010. – 2015. gadam SVID analīzi, kā viens no potenciālajiem draudiem tiek minēts kvalificēta darbaspēka trūkums un zems tā profesionālās kvalifikācijas līmenis (Tūrisma attīstības valsts aģentūra, 2010).

Latvijas augstākās profesionālās izglītības uzdevums ir sagatavot konkurētspējīgus tūrisma un viesmīlības speciālistus, kuriem straujās globalizācijas apstākļos būs jāiekļaujas pasaules mēroga darba tirgū.

Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) Izglītības un mājsaimniecības institūtā (IMI) ir uzsākts pētījums, kas sastāvēs no vairākiem posmiem. Pirmā pētījuma posma mērķis bija zinātniski pamatot viesmīlības speciālista konkurētspēju pedagoģijas zinātnes skatījumā, kā arī veikt pilotpētījumu, lai noskaidrotu, analizētu un izvērtētu viesmīlības studentu viedokļus par personības konkurētspējas pazīmēm. *Raksta mērķis* ir publiskot veikto pētījumu rezultātus.

Pētījumu metodes *Methods of Research*

Pētījuma metodes: 1) teorētiskie pētījumi: zinātniskās literatūras un saistošo dokumentu studēšana, analīze un izvērtēšana, autoru pieredzes refleksija; 2) empīriskie pētījumi: studentu aptauja un datu apstrādes metodes aprakstošās statistikas noteikšanai.

Par pētījuma bāzi kalpoja: 1) LLU Izglītības un mājsaimniecības institūts (teorētiskie pētījumi); 2) LLU Pārtikas Tehnoloģijas fakultātes Uztura katedra (empīriskie pētījumi).

Empīriskajā pilotpētījumā piedalījās studiju programmas „Ēdināšanas un viesnīcu uzņēmējdarbība” 1. kursa 36 studenti (n=36, 100%).

Pētījumi tika veikti no 2012. gada jūnija līdz 2013. gada februārim.

Teorētisko pētījumu rezultāti *Results of Theoretical Research*

Sabiedrības prasības pret izglītību kopumā Latvijā ir ļoti augstas, to pierāda 2008. gadā Latvijā veiktais pētījums (DnB Nord Latvijas barometra pētījums Nr. 3, 2008), kurā 31% respondentu atzīmējuši, ka skolēnam, beidzot skolu, jābūt gatavam darba dzīvei. Tādēļ sabiedrība augstākās izglītības kvalitātes un pieejamības uzlabošanā saskata iespējas nodrošināt izglītības un pašas sabiedrības ilgtspēju un valsts attīstību nākotnes perspektīvā.

Viens no augstākās izglītības mērķiem ir veicināt konkurētspējīgas zinību sabiedrības, attīstību, nodrošinot jauno speciālistu konkurētspējas attīstību, kur gatavība patstāvīgai, radošai un atbildīgai profesionālajai darbībai ir viens no konkurētspējas rādītājiem.

Katra sabiedrības locekļa, t.sk. augstskolas studentu kā topošo speciālistu, konkurētspēja var nodrošināt visas sabiedrības konkurētspēju (Katane, 2010).

No jauno speciālistu konkurētspējas attīstības atbalsta un veicināšanas sistēmas augstākajā izglītībā būs atkarīga topošo speciālistu profesionālās

darbības kvalitāte un rezultativitāte, kas savukārt būtiski varētu ietekmēt Latvijas ekonomikas rādītājus, kā arī spēju konkurēt pasaules darba tirgū.

Jēdziens *konkurētspēja* ir kļuvis ne tikai par ekonomikas zinātnes, bet arī par pedagoģijas zinātnes kategoriju, jo tiek attiecināts uz cilvēku kā personību. 20.gs. beigas un 21.gs. sākums tiek uzskatīts par konkurētspējas paradigmas maiņu, kas vairs nav pretrunā ar humānās pedagoģijas un humānistiskās psiholoģijas pamatnostādņēm, pieejām un principiem izglītībā (Katane, Kalniņa, 2010).

Uzsāktā topošo viesmīlības speciālistu konkurētspējas pētījuma kontekstā aktualizējās jēdziens *speciālista konkurētspēja* un tā teorētiskais pamatojums.

Teorētiskie pētījumi ļauj secināt, ka *speciālista konkurētspējas* pamatojumā ir saskatāmas tās pašas pieejas, kas raksturīgas *personības konkurētspējas* pamatojumā un pētniecībā.

LLU Izglītības un mājsaimniecības institūtā veiktie pētījumi (Katane, 2010; Katane, 2011a; Katane, 2011b; Katane, Kalniņa, 2010) tendenču līmenī pedagoģijas zinātnē ļāva izdalīt trīs metodoloģiskās pieejas personības un speciālista konkurētspējas pētniecībā:

- 1) zinātnieki personības/speciālista konkurētspējas izpausmes pēta un raksturo darbībā;
- 2) konkurētspēju pamato kā personības/speciālista kvalitāšu kopumu;
- 3) konkurētspēju pamato, pēta un izvērtē kā sarežģītu daudzkomponentu struktūru.

Izmantojot pārnešu jeb transfēru metodi izglītības ekoloģijā, raksta autore I. Katane (Katane, 2010) šīs trīs pieejas nosacīti ir definējusi kā *funkcionālo*, *biometrisko* un *strukturālo pieeju* konkurētspējas pētniecībā.

Kā liecina mūsu teorētiskie pētījumi, publikācijās visbiežāk ir sastopama otrā pieeja, kad autori uzskaita vairākas personības vai speciālista kvalitātes kā konkurētspējas pazīmes, rādītājus.

Krievu zinātnieks V. Šapovalovs (Шаповалов, 2003) norāda, ka speciālista konkurētspējai var būt savi rādītāji:

- 1) profesionālajā izglītībā konkurētspēja tiek skatīta kā topošā speciālista kvalitāšu jeb rādītāju kopums, kuru izvērtēšanas metodoloģijas izstrādē varētu būt par pamatu konkurētspējas līmeņu pamatojuma izstrādē;
- 2) darba tirgū konkurētspēja ir speciālista īpašību kopuma atspoguļotāja, šis indivīdam piemītošo kvalitāšu kopums var kalpot kā pastāvošās konkurences priekšrocība.

Piemēram, S. Račina (Рачина, 1998) uzskata, ka konkurētspējīgiem speciālistiem: jāprot orientēties jaunajos sociāli ekonomiskajos apstākļos; jābūt profesionālai aktivitātei; jāprot patstāvīgi pieņemt kompetentus lēmumus, izvēloties alternatīvus variantus un darboties stratēģiski; jābūt spējai riskēt; jābūt elastīgai domāšanai un uzvedībai; jāprot balstīties uz saviem spēkiem; jābūt patstāvīgiem; jābūt atbildīgiem; jābūt uzņēmīgiem; jābūt mobiliem; jābūt ātrai reakcijai mainīgos apstākļos.

Savukārt A. Nikolajeva (Николаева, 2009) uzskaita šādas konkurētspējas pazīmes: adaptēšanās spēja, socializācija, pašaktivizācija, aktivitāte, tolerance, mobilitāte, komunikabilitāte, kompetence, mērķtiecība, radošums, spēja riskēt un pieņemt pareizus lēmumus, darba mīlestība.

Arī rietumu zinātnieki savās publikācijās ir pievērsušies konkurētspējīga speciālista pamatojumam, uzskaitot viņa kvalitātes.

Piemēram, karjeras atbalsta sistēmas speciāliste, ASV zinātniece K. Hansena (Hansen, 2008) ir izstrādājusi kvintesenciālās karjeras koncepciju, kurā pamato vairākas konkurētspējīga speciālista pazīmes karjeras attīstības kontekstā: komunikatīvās prasmes (mutiskā un rakstiskā komunikācija); komandas darba/interpersonālās prasmes un iemaņas; līderības prasmes; darba ētikas ievērošana; labas darbaspējas, t.sk. izturība, piepūle, pašmotivācija, centība un uzcītība, veselīga godkāre, iniciatīva, uzdrošināšanās, pozitīvas attieksmes pret darbu; autovadītāja prasmes; loģika, inteliģence, lietpratība izglītībā un/vai profesionālajā darbībā; organizatoriskās prasmes; uzņēmējdarbības prasmes, kuras cilvēki izmanto, kad uzsāk paši savu biznesu, t.sk. spēja būt par noteicēju pašam sev, projektu vadības prasmes un spējas, sevis kā speciālista pašmenedžēšanas un pašmārketinga talants; pašpaļāvība; kritiskā domāšana un problēmu risināšanas prasmes; fleksibilitāte (elastīgums); analītiskās prasmes; prasmes izmantot jaunās tehnoloģijas, programmēšanas (datorvalodas) un/vai svešvalodas prasmes; citu pārliecināšanas prasmes, prasmes piedāvāt/pārdot savas idejas; radošās darbības prasmes problēmu risināšanā.

Savukārt zinātnieks A. Manegetti (Манегетти, 2008) speciālista konkurētspēju skaidro daudz šaurāk, koncentrējoties uz tādiem jēdzieniem kā *mehānisms, māka, nodrošinājums, gatavība*.

Mūsaprāt, katra ***speciālista konkurētspēja ir viņa personības un profesionālo kvalitāšu, t.sk. dažādo kompetenču kopums, kas balstās uz dzīves laikā, t.sk. izglītības procesā, iegūto pieredzi***. Speciālista konkurētspēja ir cieši saistīta ar personiskiem un profesionāliem panākumiem.

Kā apstiprinājumu mūsu atziņai varam minēt krievu zinātnieku izteiktos viedokļus.

Piemēram, J. Ioņinas (Ионина, 2003) izteikto domu, ka *speciālista konkurētspēju* vajadzētu pētīt divos aspektos:

- 1) personības kvalitātes, kas liecinātu par gatavību dzīvot, pašattīstīties un pašrealizēties mainīgās vides apstākļos;
- 2) iegūtās speciālās un profesionālās kompetences, kas iekļauj sevī noteiktu zināšanu, prasmju un spēju līmeni, garantējot to izpausmi gan garīgajā, gan fiziskajā darbā, pašizglītības un/vai profesionālajā darbībā un kas raksturo personību kā kompetentu, augstas klases profesionāli ar augstu intelektu un attīstītu radošumu.

G. Lavrentjevs, N. Lavrentjeva un N. Ņeudahina raksta (Лаврентьев и др. 2002), ka galvenais veiksmīgas profesionālās darbības psiholoģiskais nosacījums

jebkurā jomā ir *pārlicība* par sevi kā personību un arī par savām spējām. Pārlicības par sevi galvenie izkopšanas principi ir šādi:

- 1) profesionālās meistarības apgūšana un pilnveidošana;
- 2) adekvāta izturēšanās dažādās cilvēciskās saskarsmes situācijās;
- 3) veselības stāvokļa un darba spēju uzturēšana un nostiprināšana;
- 4) patīkama ārējā veidola, personīgā imidža veidošana.

Šie ieteikumi ir orientēti uz katra speciālista konkurētspējas paaugstināšanu un ir būtiski attiecībā arī uz viesmīlības speciālistu konkurētspējas attīstības veicināšanu.

Varam izdalīt arī atšķirīgo, kas ļauj *speciālista konkurētspējas* pamatojumā un pētniecībā ienest arī specifiskas pieejas salīdzinājumā ar *personības konkurētspējas* pamatojumu un pētniecību. Lūk, daži piemēri.

- Latvijas un ārvalstu zinātnieki savās publikācijās izdala *pieprasītību* kā speciālista konkurētspējas rādītāju.

Konkurētspējīgs speciālists jaunajā izpratnē ir tas, kas: apzinās savus resursus, savas karjeras attīstības potenciālu un iespējas; prot izvērtēt esošo situāciju, savlaicīgi (ar apsteidzi laikā) apzinoties un prognozējot tuvākā nākotnē gan attīstības iespējas, ko piedāvā izglītības un profesionālās darbības vide, gan draudus; ir gatavs mainīties, pašizglītoties, pilnveidot savu profesionālo meistarību, ja ir nepieciešams, iegūt jaunu kvalifikāciju un mainīt darba vidi; nebaidās uzdrīkstēties, nākt ar savām inovatīvām un radošām idejām, lai pats varētu kaut ko mainīt izglītības vai profesiju vidē, kurā viņš strādā, lai tā būtu ilgtspējīgāka; prot savos konkurentos saskatīt sadarbības partnerus un strādāt komandā; prot saskaņot savus karjeras mērķus ar sabiedrības, organizācijas, kurā strādā, apkārtējo cilvēku – savu kolēģu mērķiem; rūpējas par sava darba kvalitāti un jūt atbildību par rezultātiem, ir prasīgs ne tikai pret saviem skolēniem/studentiem, bet arī pats pret sevi; nebaidās uzņemties atbildību, papildus pienākumus, ja to nosaka situācija, spēj kļūt par līderi kopumā vai uz konkrēto uzdevumu; prot adekvāti izvērtēt sevis kā speciālista profesionālo meistarību un arī „*piedāvāt savus pakalpojumus*”, lai pēc viņa profesionālās darbības būtu *pieprasījums*. Tādējādi viens no speciālista konkurētspējas būtiskiem rādītājiem ir viņa *pieprasītība* (Katane, 2011b).

Arī krievu zinātnieki L. Mitina (Митина, 2003) un S. Širobokovs (Широбоков, 2000) raksta par speciālista pieprasītību, šo jēdzienu pamatojot saistībā ar skolotāja konkurētspēju. Piemēram, L. Mitina (Митина, 2003) uzsver domu, ka mūsdienu skolotājs ir konkurētspējīga personība tad, ja viņš ir *pieprasīts speciālists (marketable specialists)* darba tirgū, kas spējīgs pašrealizēties savas profesijas jomā mainīgās sociālās, t.sk. profesionālās darbības vides/darba vides, apstākļos. Arī S. Širobokovs (Широбоков, 2000), pētot pedagoģijas studentu kā topošo skolotāju konkurētspēju, akcentē domu, ka skolotāja konkurētspēja, pirmām kārtām, ir saistāma ar jēdzieniem *pieprasītība* (marketability) darba tirgū un *pieprasītība sabiedrībā*.

Augstāk minētās zinātnieku atziņas var vispārināt un attiecināt uz jebkuras jomas speciālistu, arī attiecībā uz viesmīlības speciālistu.

Pēc raksta autoru domām, *pieprasītību* kā konkurētspējas rādītāju var analizēt un izvērtēt no diviem aspektiem:

- 1) *iekšējā aspekta*: no konkrētās personības kā speciālista izrietošā *pieprasītība*, ko nosaka profesionālās darbības jomā augstu novērtētais *konkrētā speciālista kvalitāšu kopums*, t.sk. viņa dažāda veida kompetences;
- 2) *ārējā aspekta*: no darba tirgus vides izrietošā *pieprasītība*, ko nosaka reālais stāvoklis darba tirgū, proti, ja ir vakances darba tirgū, tad katram šīs profesijas pārstāvim rodas vides determinētā *pieprasītība*, savukārt, mainoties ārējās vides faktoriem, t.i., samazinoties darba vietām, pazeminās konkrētās profesijas speciālista konkurētspēja un līdz ar to, viņa *nodarbinātības* iespējas.

• Austriešu zinātnieku publikācijās ir pamatots vēl viens konkurētspējīga speciālista rādītājs, proti, viņa *nodarbinātība* (*employability*).

Jau paša jēdziena *nodarbinātība* definīcija austriešu pētījumā „*Studējošie - sociālais pētījums*” (Unger, Zaussinger u.a., 2010) izraisīja diskusiju un nebija viennozīmīga. Piemēram, zinātnieks U. Taihlers (Teichler, 2007) absolventu *nodarbinātības* (vācu val. *die Beschäftigungsfähigkeit*, angļu val. *employability*) vietā piedāvā runāt par *studiju profesionālās relevances paaugstināšanu*, kur svarīga ir ne tikai augstskolu absolventu ienākšana darba tirgū, bet arī tādu spēju, iemaņu un prasmju iegūšana studiju laikā, kas nodrošinās viņu profesionālo mobilitāti un *nodarbinātību* ilgtermiņā.

Pētnieki (Unger, Zaussinger. u.a., 2010) norāda, ka augstskolu izglītība nedrīkst orientēties uz īslaicīgām darba tirgus prasībām. Augstskolās jāiegūst starpdisciplināras prasmes, kas bieži vien tiek apzīmētas kā pamatprasmes un tieši šo prasmju apgūšana nodrošinās ilgtermiņa *nodarbinātību*, jo profesionālās zināšanas pārāk ātri noveco.

Lai gan 90% studējošo norāda sociālās kompetences (darbs grupā, laika menedžments, projektu menedžments, moderēšana) un profesionālo praksi kā būtiskas uzsākot darba dzīvi, tomēr lielākā daļa uzskata, ka nepieciešamās sociālās kompetences viņiem jau piemīt, kamēr tikai 50% respondentu ir atbilstoša profesionālā pieredze.

Savukārt 97% respondentu uzsākt studijas pamudināja tieši ar darba tirgu saistīti motīvi, tātad studenti, uzsākot studijas, no augstskolām sagaida profesionālās zināšanas un iemaņas, kas mudina augstākajām mācību iestādēm veidot ciešāku sadarbību ar darba devējiem, kā arī studiju programmās izvērtēt prakses un teorijas attiecību.

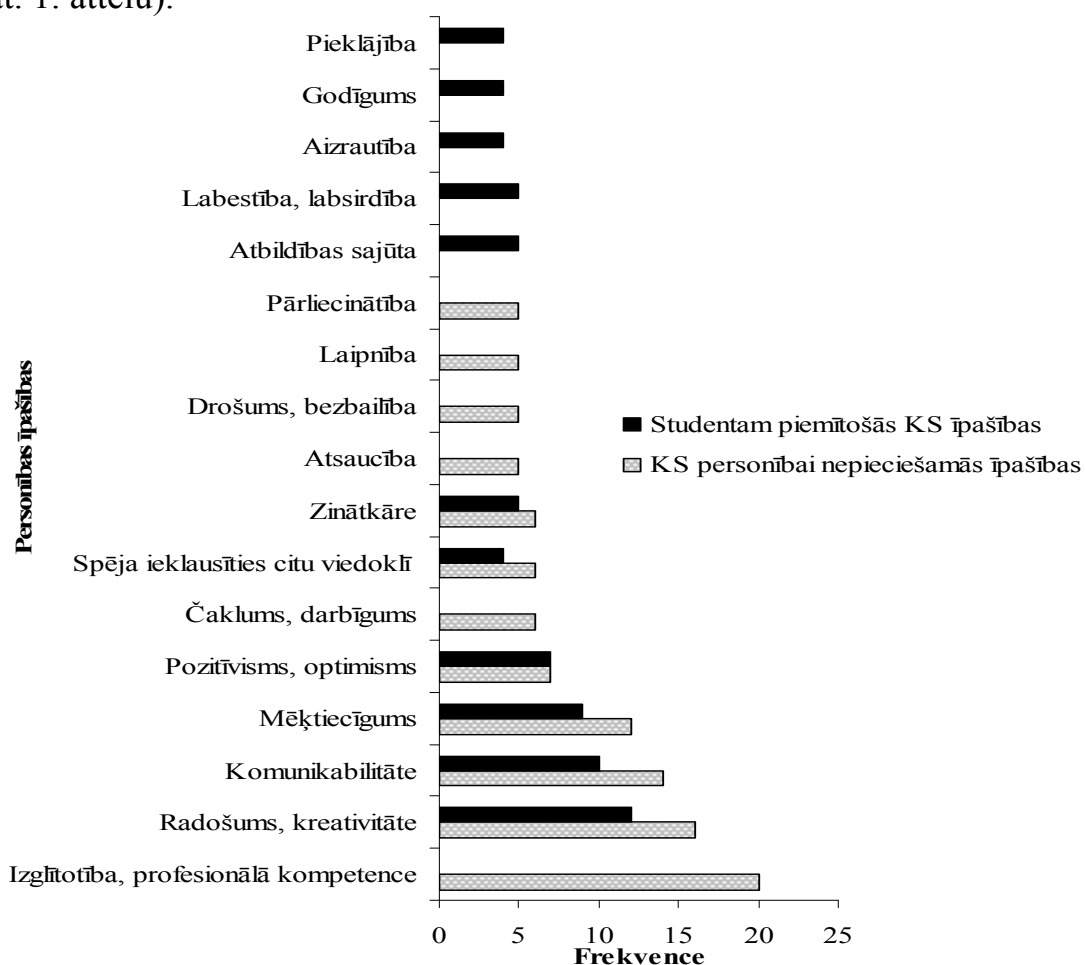
Tādējādi varam secināt, ka būtiski *speciālista konkurētspējas rādītāji* no profesionālās darbības aspekta ir šādi:

- 1) *pieprasītība* (*marketability*) darba tirgū un sabiedrībā kopumā,
- 2) *nodarbinātība* (*employability*).

Empīrisko pētījumu rezultāti *Results of Empirical Research*

Laika posmā no 2012. gada jūnija līdz 2013. gada februārim Latvijas Lauksaimniecības universitātē tika veikts empīriskais pētījums ar mērķi noskaidrot studiju programmas „Ēdināšanas un viesnīcu uzņēmējdarbība” studentu viedokli par konkurētspējīgu personību raksturojošām pazīmēm. Aptaujā piedalījās 36 pirmā kursa studenti. Pētījuma jautājumi: 1) kādas ir konkurētspējīgas personības pazīmes, 2) kāds ir studentu pašnovērtējums saistībā ar viņu viedokli par konkurētspējīgu personību.

Kā zinātnieku, tā arī studentu domas par konkurētspējīgai personībai piemītošām īpašībām dalās. Par to liecina pilotpētījuma laikā iegūtie rezultāti (skat. 1. attēlu).

1. att. *Konkurētspējīgu personību raksturojošās un studentiem piemītošās KS pazīmes*
Figure. 1. *Personality's competitiveness features and competitiveness characteristics inherent students*

Kopumā tika minētas 55 dažādas konkurētspējas (turpmāk KS) pazīmes. Kā svarīgāko personības KS pazīmi studenti minēja gudrību, izglītību, profesionālo kompetenci (20 reizes), kas ļauj secināt, ka konkurētspējīga

personība ir tāda personība, kurai piemīt zināšanas kādā no profesionālajām jomām. Tas liecina, ka studentu skatījumā konkurētspējīga personība tika vērtēta gan no personības kvalitāšu aspekta, gan no profesionālās darbības un iegūstamās specialitātes aspekta. Ļoti augstu tika novērtētas arī tādas īpašības kā radošums (frekvence: n=16), komunikabilitāte (frekvence: n=14) un mērķtiecīgums (frekvence: n=12). Savukārt jautājumā „Nosauciet konkurētspējas īpašības, kas piemīt Jums pašam/pašai” tika minētas 62 īpašības, no kurām visbiežāk atzīmētas: radošums (frekvence: n=12), komunikabilitāte (frekvence: n=10), mērķtiecība (frekvence: n=9), optimisms (frekvence: n=9), zinātkāre un atbildības sajūta (frekvence: n=5). Interessants ir fakts, ka neviens no 36 studentiem kā sev piemītošu īpašību neminēja profesionālo kompetenci, gudrību, jo pārējās četras īpašības, kas minētas kā konkurētspējīgai personībai nepieciešamas un sev piemītošas, sakrīt.

Augstāk teiktais liecina, ka Latvijas Lauksaimniecības universitātes studentu priekšstati par konkurētspējīgu personību neatšķiras no zinātnieku dotā pamatojuma.

Apkopojot un apstrādājot iegūtos datus, noteicām KS koeficientu, kura iegūšanai pārneses (transfēra) veidā izmantojām psiholoģijas zinātnē bieži izmantoto pašvērtējuma koeficienta noteikšanas metodi, proti, pazīmju skaitu, kas piemīt pašam studentam un sakrīt ar konkurētspējīgai personībai piemītošām pazīmēm. Rezultātā noskaidrojām konkurētspējīgu personību raksturojošo un studentiem piemītošo KS kvalitāšu attiecības (skat. 1. tabulu).

Tikai 9% studentu vēlamās un esošās īpašības ir intervālā no 0,76-1, savukārt 66% studentu šis rādītājs ir intervālā no 0,26-0,75. Ja salīdzina galējos KS koeficienta intervālus, tad novērojam to, ka intervālā 0-0,25 konkurētspējīgai personībai nepieciešamo un studentam piemītošo īpašību īpatsvars ir 25% salīdzinājumā ar 9% intervālā 0,76-1, kas ir gandrīz 3 reizes lielāks.

1.tabula

Konkurētspējīgai personībai nepieciešamo un studentam piemītošo īpašību īpatsvars

(n=36)

Competitive personality required and students inherent competitiveness features proportion(n=36)

Nr.	KS _{koef.} intervāls	Frekvence	Īpatsvars (%)
1.	0-0,25	9	25
2.	0,26-0,50	12	33
3.	0,51-0,75	12	33
4.	0,76-1	3	9

Eksperimentālā pētījuma turpinājumā autores, izmantojot Osguda skalu, vēlējās noskaidrot studentu domas par viņu pašreizējo konkurētspēju darba tirgū (skat. 2. tabulu).

KS darba tirgū pašvērtējuma īpatsvars (n=36)
Competitiveness self-evaluation proportion in the labor market (n=36)

Nr.	KS darba tirgū	Īpatsvars (%)
1.	4	11,1
2.	5	13,9
3.	6	19,4
4.	7	27,8
5.	8	19,4
6.	9	8,3

Analizējot iegūtos datus redzam, ka neskatoties uz profesionālās kompetences trūkumu (skat. 1. attēlu) un konkurētspējīgai personībai nepieciešamo un studentam piemītošo īpašību īpatsvaru (skat. 1. tabulu), 27,8% studenti savas iespējas darba tirgū vērtē kā labas, bet 8,3% - kā tiecamas. Tātad, studentuprāt, ar radošumu, komunikabilitāti un mērķtiecīgumu var gūt panākumus profesionālajā jomā.

Secinājumi
Conclusions

1. Teorētiskie pētījumi ļauj secināt, ka *speciālista konkurētspējas* pamatojumā ir saskatāmas tās pašas pieejas, kas raksturīgas *personības konkurētspējas* pamatojumā un pētniecībā. Katra speciālista konkurētspēja ir viņa personības un profesionālo kvalitāšu, t.sk. dažādo kompetenču kopums, kas balstās uz dzīves laikā, t.sk. izglītības procesā, iegūto pieredzi. Speciālista konkurētspēja ir cieši saistīta ar personiskiem un profesionāliem panākumiem.
2. Būtiski *speciālista konkurētspējas* rādītāji no profesionālās darbības aspekta ir: 1) pieprasītība (*marketability*) darba tirgū un sabiedrībā kopumā, 2) nodarbinātība (*employability*).
3. Latvijas Lauksaimniecības universitātes studentu priekšstati par konkurētspējīgu personību neatšķiras no zinātnieku dotā pamatojuma.
4. Neskatoties uz profesionālās kompetences trūkumu, 27,8% studenti savas iespējas darba tirgū vērtē kā labas, bet 8,3% - kā teicamas. Tātad, studentuprāt, ar radošumu, komunikabilitāti un mērķtiecīgumu var gūt panākumus profesionālajā karjerā.

Summary

Study has been launched at the Latvia University of Agriculture in the Institute of Education and Home Economics, it will consist of several stages. The aim of the first phase of the research was scientifically justified competitiveness of the hospitality

specialists from the pedagogical science perspective as well as to carry out the pilot study to identify, analyze and evaluate the hospitality students standpoint of personality's and specialists' competitiveness indications. The objective of the article is to publish results of the research: in the substantiation of the specialists' competitiveness are the same approaches inherent the personality's competitiveness explanation and research. Competitiveness of every specialist is his personal and professional qualities, incl. different competencies, which are based on the experience acquired during the life and education process. Specialist competitiveness is closely linked to personal and professional success. Significant specialists' competitiveness indicators from the professional point of view are marketability in the labor market and in the society in general and employability. The perceptions of the students at Latvia University of Agriculture and scientists about competitive personality are similar. Despite the lack of professional competence, 27,8% of students opportunities in the labor market evaluated as good, but 8,3% as excellent. Consequently, according to students' opinion, creativity, communicability and purposefulness can succeed in professional careers.

Literatūra **Bibliography**

1. DnB Nord Latvijas barometra pētījums Nr. 3 (2008). Izglītība. Retrieved from: <http://www.inarchive.com/page/2011-06-20/http://lizing.nordlb.lv/lv/publikacijas/barometrs/LB-08/> (10.02.2010).
2. Hansen, K. (2008). *Emphasizing your Transferable and Marketable Skills in Your Cover Letter*. Retrieved from: http://www.quintcareers.com/cover_letter_transferable_skills.html (05.02.2013)
3. Katane, I. (2010). Competitiveness of Personality as a New Concept in Modern Education and Pedagogy Science. In *Proceedings of the 9th Interational scientific Conference Engineering for Rural Development*, Volume 9 (May 27-28, 2010). Jelgava: LLU, pp. 327 – 334.
4. Katane, I. (2011). Philosophic Methodological Bases for Evaluation of Educator's Competitiveness. In *Proceedings of the 17th Annual International Scientific Conference Science for Rural Development*, Vol. 2. Jelgava: LLU, pp. 218 - 224.
5. Katane, I. (2011). Methodological Bases for Evaluation of Specialist Competitiveness. *Engineering for Rural Development: Proceedings of the 10th International Scientific Conference*, Volume 9 (May 26-27, 2011). Jelgava: LLU, pp. 524 – 529.
6. Katane, I., Kalniņa, I. (2010). *Skolēnu personības konkurētspējas attīstība neformālās komercizglītības vidē*. Jelgava: LLU.
7. LR Ekonomikas ministrija (2011. gada jūnijs). *Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību*. Retrieved from: http://www.em.gov.lv/images/modules/items/tsdep/zin_2011_1/zin_2011_jun.pdf (07.12.2012).
8. Teichler, U. (2007). *Beiträge zur Hochschulforschung*, Heft 4, 29.
9. Tūrisma attīstības valsts aģentūra (2010). *Latvijas tūrisma mārketinga stratēģija 2010. – 2015. gadam*. Retrieved from: <http://www.em.gov.lv/images/modules/items/Strategija.pdf> (04.01.2013).
10. Unger, M., Zaussinger, S. u.a. (2010). *Studierenden - Sozialerhebung 2009. Bericht zur sozialen Lage der Studierenden*. Institut für Höhere Studien (IHS) Wien. Betrachtet am

Retrieved from:

http://ww2.sozialerhebung.at/Ergebnisse/PDF/sozialerhebung_2009_ueberarbeitete_version.pdf (10.10.2012).

11. Van der Steina, A. (2008). Latvijas tūrisma tēls ir pašu uzņēmēju rokās. *Komersanta vēstnesis*, 4 (111). Retrieved from: <http://www.kvestnesis.lv/index.php?menu=DOC&id=169595> (30.11.2012.).
12. Андреев, В.И. (2004). *Конкуренология: Учебный курс для творческого саморазвития конкурентоспособности*. Казань: Центр инновационных технологий.
13. Емельянова, М.С. (2008). Как подготовить конкурентоспособного выпускника. *Среднее профессиональное образование*, 6, с. 20-22.
14. Ионина, Е.С. (2003). *Формирование конкурентноспособной личности в современных условиях*. Просмотр 05.12.2011 с: <http://college.biysk.secna.ru/konf2003/ionbarn.htm>
15. Исмагилова, Ф.С. (2009). Управление конкурентоспособностью в инновационной среде. *Среднее профессиональное образование*, 3, с. 19-21.
16. Киржбаум, О.В. (2007). *Повышение конкурентоспособности выпускников вузов на рынке труда: организационный аспект*. Автореф. дисс. Омск, 26 с. Просмотр 11.11.2012 с: <http://www.dissercat.com/content/povyshenie-konkurentosposobnosti-vyuspusknikov-vuzov-na-rynke-truda-organizatsionnyi-aspekt>
17. Кириллук, О.М. (2008). *Формирование конкурентоспособного выпускника вуза*. Ректор вуза, 1.
18. Лаврентьев, Г.В., Лаврентьева, Н.Б, Неудахина, Н.А. (2002). *Инновационные обучающие технологии в профессиональной подготовке специалистов*. Барнаул: Издательство Алтайского Государственного университета.
19. Манегетти, А. (2008). Новые условия воспитания успешных личностей. *Бизнес-ключ*, 5.
20. Митина, Л.М. (2003). *Психология развития конкурентоспособной личности*. Москва: МПСИ.
21. Николаева, А.А. (2009). Содержание и структура конкурентоспособности как интегрального качества личности студента. *Вестник Челябинского Государственного педагогического университета*, с. 10-2, 111-117. Просмотр 05.11.2012 с: <http://elibrary.ru/item.asp?id=13057904>
22. Шаповалов, В.И. (2003). Формируем конкурентоспособную личность. *Школьные технологии*, 3, с. 38-44.
23. Ширококов, С. (2000). Оценка качества подготовки конкурентоспособного специалиста в России и Соединенных Штатах Америки. Материалы конференции Гражданские свободы и образование на рубеже веков и континентов. Екатеринбург: Екатеринбургское отделение Ассоциации "Профессионалы за сотрудничество" и Уральский филиал Американского совета по международному образованию при финансовой поддержке Бюро по образовательным и культурным программам Госдепартамента США, Россия. Просмотр 09.02.2012 с: <http://www.prof.msu.ru/publ/conf/conf46.htm>

Irēna Katane	Latvijas Lauksaimniecības universitāte Lielā ielā 2, Jelgava, LV – 3001 E-pasts: Irena.Katane@inbox.lv Tel.: +371 29110582
Sandra Īriste	Latvijas Lauksaimniecības universitāte Lielā ielā 2, Jelgava, LV – 3001 E-pats: sandra.irste@gmail.com Tel.: +371 26244511